

Nr 344.

Av fru **Wohlin** och herr **Wedén**, om *anslag till naturastipendier vid universitet och vissa högskolor, m. m.*

I betänkande som år 1937 framlades av särskilt tillkallade sakkunniga (SOU 1937: 44) föreslogs, att »naturastipendier» i form av fri bostad och kost skulle utdelas till obemedlade begåvade studerande vid statsuniversiteten och karolinska institutet. Denna begränsning av stipendieringen blev föremål för kritik i ett flertal remissyttranden, såsom från skolöverstyrelsen och statskontoret. Även i underdånig skrivelse av den 8 oktober 1938 från Stockholms studentkårer framhölls, att det ur allmänna rättvisesynpunkter måste anses stötande att utan tvingande skäl bereda en del av landets studenter en ekonomisk förmån, som förmenas de övriga.

Sedan kanslern för rikets universitet i enlighet med förslag, som framlagts i riksdagens skrivelse nr 200/1939, utfört utredning rörande utvidgning av naturastipendiesystemet, beslöt 1944 års riksdag att utvidga understödsformen till att omfatta jämväl studerande vid högskolorna i Stockholm och Göteborg. Efter tillkomsten av medicinska högskolan i Göteborg ha från och med budgetåret 1950/51 naturastipendier utgått även till elever vid denna läroanstalt.

Studentsociala utredningen ansåg sig i sitt betänkande (SOU 1948: 42) kunna konstatera, att inga påtagliga skillnader föreligga beträffande den sociala rekryteringen av studenter till fakultetsstudier och fackhögskolestudier, och utredningen anslöt sig därför till den uppfattningen, att systemet med naturastipendier borde utsträckas till de studerande vid samtliga ekonomiska läroanstalter och universitet, de fria högskolorna och fackhögskolorna samt socialinstitutet.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 99 till 1950 års riksdag anslöt sig föredragande departementschefen i huvudsak till vad studentsociala utredningen föreslagit men förklarade sig med hänsyn till det ekonomiska läget icke beredd att då framlägga förslag till nya statsstipendier.

Såsom anförts i årets statsverksproposition ha Sveriges förenade studentkårer (SFS) i underdånig skrivelse den 4 september 1951 bland annat hemställt, att det statliga stödet i form av naturastipendier till studerande fr. o. m. budgetåret 1952/53 måtte utvidgas till att omfatta även studerande vid fackhögskolorna och socialinstitutet. Garantilånenämnden, som utdelar dessa stipendier, har i yttrande över SFS:s förslag tillstyrkt, att naturastipendieformen utsträckes till alla s. k. fackhögskolor samt till socialinstitutet. Nämnden har vidare med hänsyn härtill och till det ökade antalet studerande föreslagit en uppräknig av det i årets statsverksproposition föreslagna beloppet till 1 204 000 kronor.

Departementschefen har icke tillstyrkt någon utvidgning av verksamheten till nya lärosäten utan endast förordat en höjning av stipendieanslaget från 299 000 kronor till 600 000 kronor. Detta belopp räcker dock nätt och jämnt för att bibehålla den ursprungliga relationen mellan antalet nyinskrivna studerande och antalet stipendier vid de högskolor, som redan utdela dylika stipendier, och tillåter ingen utvidgning.

Då vi anse det i hög grad angeläget att göra den högre utbildningen tillgänglig för begåvad ungdom ur alla befolkningslager, anse vi att ett ytterligare anstånd med en utvidgning av stipendiestödet icke rimligen bör ifrågakomma. Vi vilja även peka på den stora brist på arbetskraft med högre utbildning, som förefinnes på många områden inom vårt samhälle. Vi föreslå därför, att studerande vid landets samtliga högre utbildningsanstalter beredas möjlighet att erhålla här ifrågavarande naturstipendier. Vi ansluta oss härvid till garantilånenämndens ovannämnda förslag.

Med hänsyn till det ökade arbetet vid statsstipendienämnderna, därest en sådan utvidgning kommer till stånd, föreslå vi att administrationsanslaget höjes med 10 000 kronor från 46 000 till 56 000 kronor.

Förslagets antagande möjliggör en *reduktion* med 119 500 kronor av nu utgående *kontantstipendier* vid vissa högskolor och läroanstalter. Såsom studentsociala utredningen föreslagit synas stipendierna böra utgå under nio månader per läsår. I huvudsaklig anslutning till vad studentsociala utredningen anfört synes maximitiden för stipendieinnehav av skäl, som närmare utförts i en till SFS:s underdåniga skrivelse av den 4 september 1951 fogad promemoria, fastställas enligt nedanstående tabell. Förslaget innebär att stipendierna i regel ej skulle få innehas mer än halva den genomsnittliga studietiden för avsedd examen.

Avsedd examen:

Teologie kandidatexamen	3 läsår
Juris kandidatexamen	3 »
Medicine licentiatexamen	4 »
Filosofie kandidatexamen	3 »
Filosofie och politices magisterexamen	3 »
Civilingenjörsexamen; avd. för bergsvetenskap	2,5 »
—»— övriga avd.	2 »
Civilekonomexamen	1,5 »
Tandläkarexamen	2,5 »
Farmacie kandidatexamen + apotekarexamen ..	2 »
Enbart farmacie kandidatexamen	0,5 »
Veterinärexamen	4 »
Jägmästarexamen	2 »
Agronomexamen	2 »

Mejeriingenjörsexamen	2 läsår
Socialexamen	1 »
Gymnastiklärarexamen	1 »

Som en övergångsbestämmelse för de två första åren torde emellertid maximitiden för lämpligt antal av stipendierna vid de högskolor, där naturastipendier i denna form icke tidigare förekommit, begränsas så att antalet ledigblivna stipendier under följande år hållas konstant.

Naturastipendierna torde böra utdelas av statsstipendienämnderna i Uppsala, Lund, Stockholm och Göteborg, ärendena beredas och bestämmelserna i övrigt i tillämpliga delar i huvudsak utformas på sätt, som studentsociala utredningen föreslagit. Då stipendierna utdelas av statsstipendienämnderna, som måste ha att till stipendiater utse de bäst meriterade utan hänsyn till vilken läroanstalt vederbörande tillhör, synes det oförmligt, om medel till statsstipendienämnderna skulle anvisas under skilda huvudtitlar; hela beloppet torde därför böra utgå under åttonde huvudtiteln. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om anslagsmedlens fördelning på de olika statsstipendienämnderna. Vid bifall till vårt förslag bör anslagsrubriken under förevarande punkt ändras till, förslagsvis, Gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier m. m. åt studerande vid universiteten, de s. k. fackhögskolorna och socialinstitutet.

Med stöd av vad ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte till gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier m. m. åt studerande vid universiteten, de s. k. fackhögskolorna och socialinstitutet för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 1 204 000 kronor samt till förvaltningskostnader och bokstipendier ett anslag av 56 000 kronor.

Stockholm den 26 januari 1952.

Margit Wohlin.

Sven Wedén.